

Disertační práce shrnuje výsledky autorova několikaletého studia kognitivních přístupů v metodologii průzkumů, a to jak v rovině teoretické, tak praktické. Na jedné straně systematicky zpracovává celou oblast kognitivních přístupů v podobě jejich zdrojů, východisek, teoretických koncepcí i metodologického aparátu, na druhé straně do tohoto proudu přispívá technikou okamžité validizace.

V úvodní části práce je tematika kognitivních přístupů vsazena do celkového rámce výzkumné chyby, čímž dochází k propojení kategorie standardizovaného dotazování s obecnějším metodologickým kontextem kvality výzkumných šetření. V následujících kapitolách jsou postupně probrány historické zdroje, kořeny a východiska kognitivních přístupů, jejich základní teoretické koncepce a metodologická výbava. V závěru je pak celkově zhodnoceno jejich postavení v současné výzkumné metodologii.

Hlavní pozornost je věnována situaci dotazování, která je chápána jako dualistická: definovány a popsány jsou jak aspekty kognitivní (zpracování informace a zodpovídání dotazů), tak také interakční (sociální setkání tazatele/výzkumníka a dotazovaného). Průběh kognitivních procesů je definován v souladu s převládajícími psychologickými koncepcemi a výklad vlivů působících na mentální procesy respondentů a jejich odpovídání se tak pohybuje ve sledu: interpretace otázky, vyhledávání informací v paměti, rozhodování a formátování odpovědi.